

Kur'ân Müslümanlığı, bir nevi İslâm'ın Protestanlaştırılması meselesidir

Yusuf Kaplan

Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İpekyolu Medeniyetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi

Konuşan: Habibe Işık

Son günlerde sıkça tartışılmaya başlayan, Mealcilik olarak da isimlendirilen, Kur'ân Müslümanlığı düşüncesini siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kur'ân Müslümanlığı deyince hemen mealciliği anlamamak lâzım. Kur'ân Müslümanlığı daha geniş ölçekli projedir. Kur'ân Müslümanlığı'ndan anlaşılması gereken şey, İslâm'ın Protestanlaştırılması meselesidir. Mealcilik onun bir uzantısıdır. Avrupa'da, İslâm Dünyası'nda uygulanmak üzere, akademide oryantalistler son iki yüz yılda üç tane büyük proje üzerinde çalışmaktalar. Birinci proje; Osmanlı'nın unutturulması, ikincisi; İslâm düşüncesinin Gazali ile birlikte bittiği masalının yaygınlaştırılması, üçüncü proje ise; Hz. Peygamber'in (asm) konumunun sarsılması meselesidir. Bu üçünün buluştuğu bir nokta var: Üçü de kurucu konumdalar. Osmanlı, Gazali ve Hz. Peygamber (asm) kurucu konumdalar. Hz. Peygamber'in (asm) kuruculuğunu diğerlerinden tabii ki ayırmak gerekiyor. Batılılar özellikle üç kurucu aktörü devre dışı bırakmak istediler ve doğrusunu söylemek gerekirse ilk ikisini başardılar. Osmanlı'nın unutturulmasını ve Gazali'nin bitirilmesini başardılar. Son çeyrek asırdır Hz. Peygamber (asm) üzerinden bir çalışma var. Bunun için hadisleri tartışmaya açtılar. Bu konuda yüzlerce kitap

*Batıların
modernlikle
birlikte
geliştirdikleri
Rönesans,
hümanizm,
modernlikle
birlikte kıvamını
bulan bir meydan
okuma var.
Modernlikle
birlikte
geliştirdikleri
meydan okuma,
dünyadaki bütün
medeniyetlerin
kökünü kazımakla
sonuçlandı.
Bütün
medeniyetlerin
varlık nedenlerini,
varoluş
zeminlerini
ortadan
kaldırdılar.
Bütün dinleri
fosilleştirdiler.*

yazıldı. İslâm dünyasında da bu çalışmalar hemen aktarıldı ve bazı tipler, akıllar da proje olarak sunuldu. İlk iki projeyi anlayamazsak, üçüncüsünü anlamakta zorlanırsınız.

Bu projeleri tarihi süreç içerisindeki macerasıyla biraz açabilir misiniz?

İslâm tarihinde biz iki büyük medeniyet krizi yaşadık. Birinci büyük medeniyet krizi 13. ve 14. yüzyıllarda nihai noktasına ulaştı. Moğol saldırıları, Haçlı saldırıları, Bağdat'ın düşüşü, İslâm Medeniyeti'nin doğu cephesinin çöküşü... 1258'de Bağdat düştü. İslâm Medeniyeti'nin doğu cephesi çöktü. Bağdat, İslâm Medeniyeti'nin kalbiydi. Birinci krizin ikinci boyutu 1326'da Kurtuba'nın düşüşüyle gerçekleşti. 1326 aynı zamanda Bursa'nın fethidir. Bursa'nın fethinin İslâm Medeniyeti üzerinde önemi büyüktür. İslâm Medeniyeti, havzalar medeniyetidir. Bir havza çökmeye başladığında, başka bir havzada İslâm'ın hakikatinin, dolayısıyla bayrağının yeniden göndere çekilmesi söz konusudur. Bu biraz da Allah'ın lütfü. Batılılar, bütün dünyaya hakim olmalarına rağmen havza fikrini asla geliştiremediler. Burada hatırlatmak istediğim şey, birinci kriz 13. ve 14. yüzyıllarda nihai noktasına ulaştı. İslâm dünyasını kasıp kavurdu. Batı ve Doğu cephesi çöktü. Fakat Müslümanların Müslümanlıklarıyla ilişkisini bozmadı. Müslümanların kendilerine olan özgüvenlerini yitirmelerine yol açmadı. Bu çok önemli bir şey.

Neden?

Neden sorusunu cevaplandırılması için, ikinci krize bakmamız lâzım. İkinci kriz, iki asırdır yoğun olarak yaşadığımız bir süreç. Batıların modernlikle birlikte geliştirdikleri Rönesans, hümanizm, modernlikle birlikte kıvamını bulan bir meydan okuma var. Modernlikle birlikte geliştirdikleri meydan okuma, dünyadaki bütün medeniyetlerin kökünü kazımakla sonuçlandı. Bütün medeniyetlerin varlık nedenlerini, varoluş zeminlerini ortadan kaldırdılar. Bütün dinleri fosilleştirdiler. Dönüştürdüler. Artık Çin, bir medeniyet sıçraması gerçekleştirebilecek durumda değil. Amerika'da, Avrupa'da yayınlanan raporlara göre Çin, dünyanın süper gücü olacak. Amerika'yı geçecek. Çin kapitalistleşiyor, kapitalizmin kölesi haline dönüşüyor ve bütün iddialarını terk ederek geliyor. Bu projeyi ilk önce Japonya'ya uyguladılar. Japonya'nın bu konuda gösterdiği performansın sonuç verdiğini görünce, Çin gibi insanlık tarihinde en derinlikli en çaplı, beş bin küsur yıllık medeniyet birikimine sahip bir ülkeye, fosilleştirme projelerini, zamana yayarak uygulamaya koymakta sakınca görmeyeceklerini kavradılar.

Çinliler kapitalistleşiyor, uyutuluyor ve uyutulacak. Batı uygarlığı bilfiil yaşıyor ama bilkuvve çökmüştür. Osmanlı Medeniyeti bilfiil çökmüştür ama bilkuvve yaşıyor. Batı Uygarlığı'nın bilfiil yaşaması, sadece

güce ve güç üreten araçlara sahip olması ile ilgili bir şey. Batı Uygarlığı billukve çökmüştür. Bunun nedeni de insanlara felsefi, ahlaki, sanatsal, sosyolojik olarak verebileceği bir şey kalmamasıdır. Büyük düşünürler çıkmıyor, büyük sanat eserleri üretilmiyor. Bu, Batı Uygarlığı'nın çök-tüğünün bir göstergesidir. Ama sadece güç üreten araçlara sahip olduğu için varlığını ve hükümlanlığını sürdürüyor.

Osmanlı Medeniyeti bilfiil çökmüştür kapitalizme direndiği için; fakat billukve yaşıyor kapitalizme direndiği için. Osmanlı Devleti asla iddialarını terk etmemiştir.

Nasıl bir iddiadan söz ediyoruz?

Osmanlı Devleti, bütün medeniyetlerin kökünü kazıyan, bütün din-leri fosilleştiren, bütün dinlerin, kültürlerin, medeniyetlerin düşünce sistemlerinin, varoluş sebeplerini ortadan kaldıran Batı'dan gelen sal-dırıya karşı içerden kendisini toparlayabilecek bir hamle gerçekleştirdi. Tanzimat bu hamlenin başlangıcıdır. 'Tanzimat ruhu' diye bir şey var. Tanzimat ruhuyla birlikte, bütün zaaflarına rağmen, meşrutiyetle bir-likte çok büyük bir birikimin ortaya konulmasına yol açtı ve dolayısıyla meşrutiyetlerde inanılmaz bir entelektüel birikim ortaya çıktı. Hem batı düşüncesini iyi tanıyan, hem İslâm medeniyet birikimiyle derinlikli iliş-ki kuran, dolayısıyla çağın sorunlarını çok iyi kavrayan büyük insanlar çıktı. Ahmet Cevdet Paşa bunlardan biri. Ahmet Cevdet Paşa hangi alana el atmışsa birinci sınıf işler çıkardı. Tarihe el attı, birinci sınıf me-tinler yazdı. Hukuk meselesine el attı. Mecelle'yi yazdı. İbn-i Haldun'un Mukaddimesi'nin üçüncü cildine, "İlimlerin Tasnifi" bölümüne bir şerh yazdı ve çağdaş klasikler arasına girdi. Hem İslâm ilimlerinin mese-lelerini tartışıyor, Müslüman zihnini tartışıyor, aynı zamanda da bilim felsefesi yapıyor. Meşrutiyetlerle birlikte çok önemli değerler yetişiyor. Cevdet Paşa, Said Halim Paşa, Elmalılı, Mustafa Sabri Efendi... Mus-tafa Sabri Efendi'nin iki ciltlik 'Mevkifu'l-Akl' diye bir kitabı var. Bugün El Ezher'de belagat fikhı derslerinde okutuluyor. Bugün Müslümanlar bunu bilmiyor. Ondan sonra da Bediüzzaman var.

Bediüzzaman'ın buradaki önemi nedir?

Bediüzzaman Said Nursî, bizim çağımızda çıkardığımız en önemli mütefekkir. Hem ilim, hem irfan, hem hikmet yolculukları yapan Üç Said dönemi mevcut. Birinci Said'de alim, ikinci Said'de arif, üçün-cü Said'de hakîm şahsiyetinin bütün muhtevasını yerine getiren çok önemli bir mütefekkir. Bediüzzaman'la çok ilgileniyorum açıkçası. Eğer Bediüzzaman'ı doğru anlayamazsak, Bediüzzaman'la bir şekilde yola çı-kacak bazı hareketler İslâm'ın dönüştürülmesinde, zamanla paçavraya çevrilmesinde kilit rol oynayabilir. Nitekim ortaya çıktı böyle bir şey. Bediüzzaman kolay anlaşılabilir bir düşünür değil ve sistematik yaz-

*Osmanlı
Devleti, bütün
medeniyetlerin
kökünü kazıyan,
bütün dinleri
fosilleştiren,
bütün dinlerin,
kültürlerin,
medeniyetlerin
düşünce
sistemlerinin,
varoluş
sebeplerini
ortadan kaldıran
Batı'dan gelen
saldırıya karşı
içerden kendisini
toparlayabilecek
bir hamle
gerçekleştirdi.*

*Bediüzzaman,
bizim ilim,
irfan ve hikmet
yolculuğumuz
sürecinde ortaya
koyduğumuz
bütün ürünlerin
hepsinden
beslendi,
hepsini yeniden
sistemleştirdi
ve bunların
ötesine geçerek
bir dil kurdu.
İlimden, tefsirden,
hikmetten ve diğer
İslâm ilimlerinden
beslendi. Ve
bunların hepsini
yeniden şifreledi.*

mayan birisi. Sistematik yazmaması, Bediüzzaman'ın çapsızlığını değil, çapını gösterir! Büyük medeniyet krizinin yaşandığı dönemlerde sistematik eserler tehlikelidir. Yanlış bir açı, bizi yanlış yerlere götürebilir. Bediüzzaman'ın metni şifrelenmiş bir metindir ve bu şifrelerin deşifre edilmesi gerekiyor. Bu konuda çaba gösterebilmek için Bediüzzaman'ı İslâm Düşünce Tarihi'nde bir yere oturtmamız gerekiyor, çağdaş düşüncede bir yere oturtmamız gerekiyor. Eğer bunu yapamazsak, "İslâm düşüncesinde Bediüzzaman nereye tekabül ediyor, çağdaş düşüncede nereye tekabül ediyor?" sorusunun cevabını bulamazsak, kesinlikle Bediüzzaman'ı anlamak konusunda üzerimize düşen yükümlülüğü yerine getirmemiş oluruz. Bediüzzaman'ı anlama konusunda çok büyük bir hata yapmış oluruz.

Bediüzzaman'ın, hak ettiği çapla ve çapta anlaşılmadığını düşünüyor ve kahroluyorum. Bediüzzaman Said Nursî iki dil geliştirdi. Meşrutiyet düşünürleri, mütefekkirleri arasında iki dil geliştiren tek kişidir. Bütün diğerleri, Ahmet Cevdet Paşa'dan Babanzade Ahmed Naim'e kadar hepsi birinci dili kurdular. Birinci dil olan ilim, irfan ve tefekkür dilini deşifre etmede hepsi başarılıdır. Bediüzzaman, bizim ilim, irfan ve hikmet yolculuğumuz sürecinde ortaya koyduğumuz bütün ürünlerin hepsinden beslendi, hepsini yeniden sistemleştirdi ve bunların ötesine geçerek bir dil kurdu. İlimden, tefsirden, hikmetten ve diğer İslâm ilimlerinden beslendi. Ve bunların hepsini yeniden şifreledi. "Benim dilim Kur'an'ın dili" diye kendisi açıkça ifade ediyor. Öbürlerinin dili Kur'an'ın diline aykırı demiyorum, böyle bir sonuç çıkaramayız. Bediüzzaman bütün bu İslâm ilim geleneğindeki tecrübelerin hepsini özümseyerek, Kur'an'ın ruhunu iliklerine kadar kavramış biri olarak, Kur'an'ın dili üzerinden bir dil kurmaya çalıştı. Ontolojik olarak Kur'an'ın dili ve Bediüzzaman'ın dilini eşleştirmiyorum, sadece onun oradan beslendiğini söylüyorum. Bediüzzaman oradan süt emmiştir. Bediüzzaman'ın dilini henüz çözebilecek durumda değiliz. Sebebi şu: Bediüzzaman, Hz. Peygamber'de (asm) tecessüm eden vasat ümmet fikrinin bizatihi kendisinde tezahür etmesini sağlayan kişi. Bakara Suresi'nin 143. ayetinde vasat ümmet meselesi çok mükemmel bir şekilde anlatılır. Hz. Peygamber'in (asm) üç önemli özelliğinden bahsedilir. Sadece Azhab ve Fetih surelerinde üç temel sıfatı var: Şahit, mübeşşir ve nezir. Sadece şahit sıfatı üzerinden Hz. Peygamber'in (asm) ümmetinin üç temel yolculuk yapması emredilir. Bu vasat ümmet meselesinin orta ümmet olmadığını, onun sonuç olduğunu bilmek gerekir. Vasat ümmet 'merkez ümmet' dolayısıyla 'güneş ümmet' demektir. Burası çok önemlidir.

Hz. Peygamber'in üç şahitliği var: Hz. Peygamber (asm) hakikatin şahidi, çağların ve çağruların şahidi -Hz. Adem'den beri ortaya konan birikimin mirasçısı-, çağının ve çağının çağrısının şahididir. Bu üç özel-

liğin Bediüzzaman'da da tezahür ettiğini görüyoruz. Yani 'vasat ümmet' meselesini Bediüzzaman kendi fikir hayatında tezahür ettirmiş birisi. Burada Bediüzzaman'ın yaptığı yolculuğa benzer bir yolculuğun bizim tarafımızdan yapılması gerekir. Bir hakikatin şahidi olacağız. Bütün çağları ve çağruları tanıyacağız. Dolayısıyla çağı ve çağrısını tanıyacağız. Bediüzzaman'ın talebelerinin bu konuda sınıfta kaldığını söylüyorum.

Böyle düşünmenizin sebebi nedir?

Ben rastgele laf edecek biri değilim. Kelimeleri, cümleleri dikkatle seçiyorum. Bediüzzaman'ı anlayamıyoruz; çünkü Bediüzzaman'ın yaptığı işi yapmıyoruz. Sadece Bediüzzaman'ın üzerine kapanıyoruz. Kendimizi bütün dünyalara kapatıyoruz, İslâm düşüncesine, çağdaş düşüncelere, insanlığın birikimine kapatıyoruz. Bediüzzaman'ın Risale-i Nur Külliyyatı'nda kurduğu dünya, dolayısıyla bize açılmaz. Onu anlayabilmek için Hz. Peygamber'de (asm) tecessüm eden ve Bediüzzaman'da tezahür eden, Gazali'de tezahür eden kuruculuk özelliğini taşımasına imkân tanıyan Hz. Peygamber'i (asm) tanımamız gerekiyor. Hz. Peygamber (asm) üzerinden Bediüzzaman da kurucudur. Gazali'nin yaptığı şeyi Bediüzzaman yapacak çağımızda. Bunun yanında Bediüzzaman'ın yaptığı şeyin sadece avamla değil, havasla ilgili olduğunu unutmamamız lâzım. Bediüzzaman, mânâ-i ismî ve mânâ-i harfî kavramlarından bahsediyor değil mi? Biz avam mantığıyla okumaktan kurtulmalıyız. Orada havas var. Havassül havas var.

Bediüzzaman'ın Birinci ve İkinci Lema'da yaptığı bir şey var. Birinci Lem'a ve İkinci Lem'a, İslâm Düşünce Tarihi'nde çok kısa metinler. İslâm Düşünce Tarihi'nde örneği olmayan metinler. Bu metinleri deşifre etmek lazım. Bu metinleri deşifre edebilmek için, İslâm düşünce geleneğini bilmemiz lazım. Yoksa bunları anlayamazsınız. Medeniyetler Tarihi'nde ciddi yolculuklar yapmanız lazım. Tarih felsefesi, sanat tarihi, sanat felsefesi, estetiği bilmeniz, ahlak felsefesi bilmeniz lazım. Başka türlü olmaz, açılmaz metin. Biz kabuğu görüyoruz. Kabuktan bir şey çıkarmaya çalışıyoruz.

Bizde ilim geleneği iki türdür:

Biri kesbî ilim, ikincisi vehbî ilimdir. Biz kesbî ilim mantığıyla, vehbî ilim verilmiş bir adamı anlamaya çalışıyoruz. Bu metin açılmaz. Vehbî ilimle yazılmış metinlerdir bunlar. Batı'daki bilimsel gelişmeler üzerinden Bediüzzaman'ın metinlerini anlamaya çalışıyoruz. Bilimsel gelişmelere Bediüzzaman'ı doğrulamaya çalışıyoruz. Daha doğrusu seküler bilimde, Batı düşüncesinde Nietzsche milattır, en büyük düşünürdür. Çağdaş İslâm Düşüncesi'nde Bediüzzaman milattır. Bediüzzaman'ın nasıl bilim felsefesi yaptığını göremeden, deşifre etmeden anlamaya çalışıyoruz. Bediüzzaman'ın dilini çözebilmek için veraset-i nübüvvet

Bizde ilim geleneği iki türdür: Biri kesbî ilim, ikincisi vehbî ilimdir. Biz kesbî ilim mantığıyla, vehbî ilim verilmiş bir adamı anlamaya çalışıyoruz. Bu metin açılmaz. Vehbî ilimle yazılmış metinlerdir bunlar. Batı'daki bilimsel gelişmeler üzerinden Bediüzzaman'ın metinlerini anlamaya çalışıyoruz.

Bediüzzaman'ın
asıl yaptığı
devrim, enfüste
yaptığı devrimdir.
Bizim ruhlarımıza
hitap ediyor.
Âfaka değil. Bu
çok önemli şey.
"Bak, gör, işit"
diyor. Ontolojik
cümleler kuruyor.
Ontolojik
yolculuktan
bahsediyor.

meselesini çözmemiz lazım. Veraset-i nübüvvet nedir? Alimler peygamberlerin varisleridir.

Bir defa, Bediüzzaman Hazretleri'ni bir kontekse oturtmamız lazım. İslâm ilim geleneğini anlamalıyız önce. Bizi diğerlerinden ayıran şey, vebîdir. Dolayısıyla kesbîyle vebîyi, seküler şekilde birbirinden ayırmıyor. Biz nasıl bakıyoruz? Biz kesbî üzerinden bakıyoruz. Peygamberî olan şey, esas olarak vebîdir. Meselenin bu noktasını atladığımız zaman kesinlikle bir yere gelemeyiz. Batı'da ortaya kesbî çaba üzerinden konulmuş bir birikim var. Biz o kesbî çabayı alırız, Kur'an'a, Risale-i Nur'a uyarlarız, imtizac ettiririz, bir hüküm çıkarırız. Bediüzzaman ne diyor? Bilim felsefesi yaparken, Şeriat-ı Garra-i Ahmediye'ye uyup uymadığına bakacağız, diyor. Biz ona bakmadan, Batı'da gelişen bilimler sağlam bir şeymiş gibi davranıyoruz. Tekvinî ayet değil ki o. Bediüzzaman, tekvinî ayet okuması yapıyor. Tekvinî ayet okunmadan, tenzili ayet anlaşılamaz. Bir de Risale-i Nur okumalarında Mesnevi-i Nuriye kilit metindir. Üç sürecin bulunduğu noktadır. Tekvinî ayetten, kâinat kitabı diye kastettiği şey, Hz. Peygamber'dir (asm). Bütün kelimelerin toplamıdır. "Cevami'u'l kelim" bütün kelimelerin toplamıdır. İnsan, tabiatın parçası. En ekmel alem, Hz. Peygamber'dir (asm). Bu meseleyi atlarsak olmaz. Enfüs ve afakta yolculuk yapmaktan bahsediliyor. Bediüzzaman'ın asıl yaptığı devrim, enfüste yaptığı devrimdir. Bizim ruhlarımıza hitap ediyor. Âfaka değil. Bu çok önemli şey. "Bak, gör, işit" diyor. Ontolojik cümleler kuruyor. Ontolojik yolculuktan bahsediyor.

Asıl mesele, veraset-i nübüvveti iyi kavramak. Dolayısıyla oradan yola çıkarak Bediüzzaman'ın yapmaya çalıştığı şeyi anlamak. Yoksa metni çarçur ederiz. Nitekim böyle bir şey de oldu. Eğer Bediüzzaman'ı doğru anlayamazsak, Bediüzzaman'ın metni şifreli metin olduğu için bizi yanlış bir yere götürebilir.

Osmanlı'nın unutturulması, Gazali'nin bitirilmesi, Hz. Peygamber'in (asm) devre dışı bırakılması. Gazali, Bediüzzaman'ın rolünü anlamada kilit noktadadır. Gazali'nin oynadığı kurucu rolü oynayacak Bediüzzaman. 1. medeniyet krizi 13. 14. yy'larda nihai noktasına ulaştı ama Müslümanlar Müslümanlıklarından şüphe etmedi. Niçin? 9. ve 10. yy'larda üç tane adam çıktı. Melikşah, Nizam'ül Mülk'ü buldu. İmam'ül Harameyn, İmam'ül Cüveyni'yi buldu. Cüveyni, Gazali'yi yetiştirdi. Gazali'nin öncülüğünde bu üç adam akidede, siyasette, fikirde bir ümmileşme hareketi başlattılar. Çağın ağlarından, bağlarından, bağlamlarından İslâm'ı, İslâm düşüncesini arındırdılar. Özgün İslâm düşüncesinin temellerini attı Gazali. Bu çok önemli bir şey. Makasud'ül Felasife'yi yazdı ilk önce. Grek düşüncesi ve Hint düşüncesini yuttu. Bütün düşünce geleneklerini yuttuktan sonra Tehafüt'ül Felasife'yi yazdı. Çağı tanımazsanız, tanımlanırsınız. Biz o yüzden tanımlanıyoruz. Bu

tanımlamalar üzerinden Bediüzzaman'ı tanımaya, anlamaya çalışıyoruz. Bediüzzaman'la ilgili bir film çekildi. Ne denildi? "Hür adam". Bediüzzaman bu mudur? Bediüzzaman'ı yamıyoruz biz. Bediüzzaman, demokrat, özgürlükçü bir adam diyoruz. İlk dönemde yazdığı siyasi metinlerin bir konteksi var. Bir de Münazarat'ta çok önemli bir şey söylüyor. O yüzden önümüzü açacak kişi Bediüzzamandır. Ne diyor? "Mihenge vuracaksınız." Mihenk, Kur'ân, Sünnet... Biz o mihengi atlayarak kesbî bilim üzerinden, laik kilise üzerinden, bilim üzerinden üretilen şeyleri 'Bediüzzaman aslında bunları söylemeye çalışmıştı' diye doğrulamaya çalışıyoruz. Fünun-u medeniye bu diyoruz. Öyleyse ulûm-u diniye ne? Ulûm-u diniyeyi tanıdıktan sonra fünun-u medeniyeyi kavrayacaksınız.

Burada akide, siyaset ve fikir üzerinden özgün İslâm düşüncesinin temellerini atacak ve İslâm dünyasını toparlayacak, depara kalkmasını sağlayacak kurucu bir rol üstlendi Gazali. Bu akide, fikir ve siyaset sütunlarını hayata geçiren Osmanlı'dır. Yavuz'la birlikte bu bitti. Daha doğrusu Fatih sistemleştirdi, Yavuz muhkemleştirdi. Üç sütun üzerinden ilk defa tarihte ehl-i sünnet omurga kuruldu. Selçukluların 500 yıllık mücadelesiyle kuruldu, Osmanlı'nın 500 yıllık mücadelesiyle korundu. Müslümanlar bugün diriliklerini ve canlılıklarını sürdürmüşlerse, bütün dinlerin fosilleştirilmesi söz konusu olduğu halde İslâm fosilleştirilememişse, İslâm'ı dize getirememişlerse, bunun nedeni, Gazali'yle başlatılan yolculuktur. Osmanlı'yla birlikte hayata geçirilen çaba. Osmanlı'yı o yüzden unutturmaya çalışıyorlar. Şia'nın önünü açacaklar. Açtılar zaten. 25 yıldır Amerikalıların yerleştirdikleri Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu'ya Osmanlı coğrafyasına Amerikalılarla yaptıkları müdahalelerden yalnızca iki ülke galip çıkıyor. Bir İngilizler, ikincisi İranlılar-Farslar. Tarihte bin yıl önce yaşanan şey şimdi yaşanıyor. Bin yıl önce Moğol-Haçlı saldırısı vardı. Şu anda da var. Batılıların saldırısı var dört bir taraftan. İkincisi, biz Haçlılarla savaşıırken, Farslar bizimle savaştılar. Şimdi biz Haçlıların çocuklarıyla mücadele ediyoruz. Türkiye bilkuve umut ışığı yakmıştır, bilfil değildir. Bilfil umut olabilmesi için medeniyet fikrinin gelişmesi lazım. Bu medeniyet fikrini geliştirecek ve yerleştirecek bir öncü kuşağın alim, arif ve hakîm şahsiyetlerinden oluşan bir öncü kuşağın yetiştirilmesi lazım. Başka türlü olmaz.

Buradan Kur'ân Müslümanlığı meselesinde dönersek tekrar...

Bediüzzaman Hazretleri'nin tam bu dönemde ortaya çıkmış olması önemli. Burada Kur'ân İslâmı meselesi üçüncü mesele. Hazreti Peygamber'in (asm) konumunun sarsılması meselesi. Hz. Peygamber'i (asm) devre dışı bıraktıkları zaman, dini dize getirecekler. Protestanlık hareketi de İncil Hristiyanlığı diye, dini hurafelerden temizleyeceğiz diye ortaya çıktı. Yeni bir din inşa ettiler. Zihinleri çöplüğe dönmüştü. Asıl hurafe kendileriydi. Haklı gerekçeleri vardı. Ama nübüvvet fikri

Burada akide, siyaset ve fikir üzerinden özgün İslâm düşüncesinin temellerini atacak ve İslâm dünyasını toparlayacak, depara kalkmasını sağlayacak kurucu bir rol üstlendi Gazali. Bu akide, fikir ve siyaset sütunlarını hayata geçiren Osmanlı'dır.

Bugün her şey batılılar tarafından üretiliyor, dünya tarafından tüketiliyor. Bir çağ körleşmesi yaşanıyor. Bütün insanlığın Batı'ya mahkumiyeti ve bütün insanların kendinden mahrumiyeti söz konusu.

olmadığı için bu işi başaramadılar. Bizde nübüvvet fikri var. Protestanlık hareketi aslında öze dönüş hareketidir. Ama başarılı olamadılar. Nübüvvet fikri olduğunda tevhidi koruyabilirsiniz. Kur'ân asıldır. Sünnet usuldür. Aslolan hakikate vüsuldür. Usul yoksa füsul vardır, dağılma parçalanma sapıtma...

Kur'ân Müslümanlığı'nın yaslandığı zemin nedir? İslâm'ı bütün olarak ele almak ve yaşamak için yapılması gereken nedir?

Mevzu hadislerden giriyorlar. Mevzu hadis değil ki bir defa! O yetmiyor, zayıf hadislerden giriyorlar. Sanki Müslümanların tek sorunu bu! İşlerini güçlerini bıraktılar, zayıf hadislerle amel ediyorlar. Müslümanların kesinlikle ümmileşmesi lazım. Çağı tanıyacaklar, çağın çağrılarını tanıyacaklar ve İslâm'ın hakikatini kesinlikle fark edecekler. Biz şu an Müslüman zihnine sahip değiliz. İslâm Medeniyeti diye bir şey yok, çöktü. Batı Uygarlığı dışında hiçbir medeniyet yaşamıyor. Çin, Hint, Afrika uygarlıkları yaşamıyor. Bugün her şey batılılar tarafından üretiliyor, dünya tarafından tüketiliyor. Bir çağ körleşmesi yaşanıyor. Bütün insanlığın Batı'ya mahkumiyeti ve bütün insanların kendinden mahrumiyeti söz konusu. Bugün Afrika'daki en ulaşılamaz kabilelerin birikimlerine ulaşılamaz durumda. İslâm da dahil. Hiçbir şeye nüfuz edebilecek durumda değiliz. Konuşlandığınız yer, konuşmanızın içeriğini belirler. Biz İstanbul'un fethini anlatıyoruz. Nasıl anlatıyoruz? Orta Çağ'ın karanlıklarına son verdi, Yeni Çağ'ı başlattı. "Bana ne, ne alâka!" Fatih'in böyle bir derdi yok. Hâlâ Avrupa tarihi üzerinden anlatılıyor Fatih. Herkes böyle anlatıyor. Bizim Osmanlı'yla bir alâkamız yok. Sinan bizim bir şeyimiz değil. Olsaydı bu arabesk berbat camileri biz yapmazdık. Sinan'ı aşacak çapta büyük işler yapardık. Sorun ne? Sorun medeniyet krizi. Müslüman zihni çöktü, Mekke süreci çöktü. Biz Müslümanca düşünmüyoruz. Biz Kur'ân okuruz, hadis okuruz... Bu iş ontolojik, epistemolojik değil. Bu iş bilgilenererek yapılacak bir şey değil. Bediüzzaman'ın ve Gazali'nin ve Efendimiz'in (asm) yaptığı gibi... Bu iş ilk önce ilim, sonra irfan. İlk önce ilim, sonra amel... Biz bir şeyi söylüyorsak, o söylediğimiz şeyi yaşayıp yaşamadığımıza bakacağız. Fikir geliştiriyorsak, onu tatbikata döküp dökemeyeceğimize bakacağız. Bütün sorun bu.

Kur'ân'ı hangi zihinle okuyorsun? İçinde yaşadığımız çağın kavramları üzerinden okuyorsun. Kur'ân'a arz ederim, diyor. Kur'ân'a nasıl arz edersin sen! Zihnin çağdaş hurafeler çöplüğüne dönüşmüş durumda. Çöplüğü Kur'ân'a giydiriyorsun. Yani Müslüman zihnin çöktüğü, Müslümanca algılanma biçimlerinin, duyma düşünme biçimlerinin, duyarlılığının ve duyarlılıklarının yitirildiği bir zaman diliminde, bu halinle sen Kur'ân'ı okuduğunda ne yaparsın? Mevcut algılama biçimlerini, çağın ağlarını, bağlarını, kavramlarını Kur'ân'a giydirir, Kur'ân'ı tarumar edersin.

Bu krizin yaşanmasının iki sebebi var:

Dikey düzlemde Müslüman zihninin, idrakinin, dilinin, çağrısının, şahsiyetinin çökmüş olması. Yatay düzlemde çağrı, dil, zihin Mekke'de inşa edildi. Medine çöktüğünde, medeniyet çöker. Medeniyet çökmüşse, Mekke de çökmüş demektir. Medine çökmüşse, Medine olmadığı için, Müslüman zihni olmadığı içindir. Birinci krizde Müslümanlar Müslümanlıklarından şüphe etmediler. İkinci krizde Müslümanlar, Müslümanlıklarından şüphe etmeye başladılar. İslâm'ı fosilleştiremediler, o yüzden etrafımızı kuşatmış ve ateş çemberine çevirmiş durumdalar. Bizim Müslüman zihnine, Müslüman idrakine, duyarlılıklarına tekrar kavuşmamız lazım.

Bediüzzaman 27. Söz'de çok önemli bir şeyden bahseder:

Sahabenin Hz. Peygamber'le (asm) kurduğu ilişki bire bir, yüz yüze kurduğu ilişkidir diyor. Bu ne demek? Sahabenin Hz. Peygamber'le (asm) kurduğu ilişki biçimi ontolojiktir, epistemolojik değil. Bilgilenmeye dayalı değil. Bilfil, göz göze, yakın bir ilişkiydi. Doğrudandı. Doğrudan olduğu için doğurgandı. Bu ilişkinin tekrar kurulması lazım.

*Dikey düzlemde
Müslüman
zihninin,
idrakinin, dilinin,
çağrısının,
şahsiyetinin
çökmüş olması.
Yatay düzlemde
çağrı, dil, zihin
Mekke'de inşa
edildi. Medine
çöktüğünde,
medeniyet çöker.
Medeniyet
çökmüşse, Mekke
de çökmüş
demektir. Medine
çökmüşse, Medine
olmadığı için,
Müslüman zihni
olmadığı içindir.*